

Koulutus Suomessa

Lastentarha (päiväkoti)

Jos maahanmuuttajan perheessä on alle kouluikäinen lapsi, niin lapsen hoito voidaan toteuttaa vanhempien valinnan mukaan joko kotona tai päiväkodissa. Suomessa tarjotaan erilaisia vaihtoehtoja lasten hoitoon:

- kunnalliset päiväkodit, kotikunnan (**kotikunta**) velvollisuus on antaa lapselle päiväkotipaikka. Lapset jaetaan iän mukaan ryhmiin ja he saavat ammattitaitoista hoitoa koulutetuilta hoitajilta (**päiväkoti**)
- lasten perhehoito, kunta palkkaa hoitajan ja tämä hoitaa pienehköä ryhmää, missä voi olla myös hoitajan omia lapsia (**kunnallinen perhepäivähoito**)
- yksityiset päiväkodit (**yksityinen päiväkot**)
- ympärivuorokautiset päiväkodit niille lapsille, joiden vanhemmat tekevät vuorotyötä (**viikkopäiväkoti**)
- kunnan järjestämät päiväkodit, joissa voi käydä vapaasti ja joissa vanhemmat itse katsovat omien lastensa perään (**avoin päiväkot**)
- lasten hoitoa voidaan toteuttaa myös vain osan aikaa työpäivän ajasta (**puolipäivähoito**)

Päiväkotipaikkaa voi kysellä kunnalta lasten päivähoitoa järjestävän toimiston kautta (**päivähoitotoimisto**), tavallisesti neljä kuukautta ennen kuin paikkaa tarvitsee.

Monet maahanmuuttajaperheet pitävät parempana kasvattaa itse lapsensa eivätkä henno antaa lapsiaan päiväkoteihin olemaan yhdessä suomalaisten lasten kanssa ja siten estävät lasta kuulumasta suomalaiseen ympäristöön. On vanhempia, jotka menevät toiseen ääripäähän: he jättävät lapsen päiväkotiin ajattelematta sitä, että lapsi

voi kärsiä siellä sopeutumiseen liittyvästä stressistä. Omien sopeutumisongelmien vuoksi he eivät useinkaan kiinnitä huomiota oman lapsensa ongelmiin. Pienten lasten sopeutuminen sujuu aika onnistuneesti, mikäli hoitajat ja vanhemmat tekevät yhteistyötä. Jos päiväkotia käyvän lapsen käytöksessä on vanhempien mielestä nähtävissä muutoksia (lisääntynyt riidanhalu, vähentynyt seurallisuus, muu riittämätön reaktio tuttuihin asioihin tai unen, ruokahalun tai vatsantoiminnan häiriintyminen), niin nämä ilmiöt voivat olla merkkejä sopeutumisongelmista eivätkä niinkään joitain sairauksia. Tällaisissa tapauksissa täytyy keskustella psykoterapeutin kanssa ja keksiä keinot lapsen sopeutumiseksi.

Lapsen persoonallisuus kehittyy jo varhain. Mikäli ette kiinnitä huomiota lapseen tässä vaiheessa, se saattaa vaikuttaa kielteisesti lapsen persoonallisuuden kehittymiseen.

Tällä hetkellä monet maahanmuuttajat, jotka opiskelevat kursseilla, ovat harjoittelussa päiväkodeissa, joissa käy maahanmuuttajien lapsia. Tällä tavalla lapsen mahdollisuudet keskustella omalla äidinkielellään kasvavat.

On olemassa myös kokemusta päiväkodeista, joissa lasten kasvatusta tapahtuu kahdella kielellä. Tämä on Suomessa uusi ilmiö, mistä ei ole vielä tarpeeksi materiaalia maahanmuuttajille. Helsingissä toimii kaksikielinen päiväkotikoti 'Idelia', missä on työssä sekä venäläisiä että suomalaisia hoitajia sekä logopedejä. Maahanmuuttajat voivat itse toimia tällaisten päiväkotien perustamisen aloitteentekijöinä ja siten säilyttää lapsen kieli ja kulttuuri sekä tutustuttaa hänet uuteen kulttuuriin ja opettaa tajuamaan uutta kieltä.

Koulu (koulu)

Opetusta koskevien lakien mukaan Suomessa on oppivelvollisuus **(pakollinen)** peruskoulussa **(peruskoulu)**. Tällainen opiskelu kestää

9-10 vuotta. Tämä oikeus ja velvollisuus koskee myös maahanmuuttajien lapsia, jotka asuvat pysyvästi Suomessa, sekä pakolaisstatuksen omaavia lapsia.

Opetusohjelmat on tehty Suomessa siten, että suurin osa oppilaista pystyy omaksumaan ne. Suomen yhteiskunta on ottanut tehtäväkseen tähdätä siihen tavoitteeseen, että kaikki Suomessa asuvat saavat oppivelvollisuutensa suoritettua.

Lapset alkavat käydä koulua Suomessa seitsemänvuotiaina. Täytettyään kuusi vuotta lapset voidaan hyväksyä esikouluun (**esikoulu**) vanhempien ilmoitettua heidät sinne. Tällaisia luokkia järjestetään päiväkotien ja koulujen yhteydessä, niissä opetus kestää yhden lukuvuoden, päivittäin vähemmän kuin puolipäivää. Esikoulussa lapsi vähitellen oppii koulun järjestykseen ja saa siellä välttämättömiä tietoja aloittaakseen koulunkäynnin menestyksellisesti peruskoulussa.

Kuusi ensimmäistä vuotta peruskoulussa muodostavat alimmaisen portaan ja sitä kutsutaan suomeksi alasteeksi (**ala-aste**), seuraavat kolme luokkaa seitsemänneistä yhdeksänteen on korkeampi porras (**yläaste**). Joissakin kouluissa on vapaaehtoinen kymmenes luokka, jossa oppilas jatkaa opetusohjelman opiskelua, tavallisesti tämä opiskelu on sidoksissa oppilaan huonoon koulumenestykseen.

Kouluvuosi jakautuu muutamaan periodiin (**jakso**). Jokaisen jakson jälkeen pidetään kaikissa opiskelluissa aineissa koe (**koe**). Todistus edistymisestä (**todistus**) annetaan jokaisen jakson jälkeen (**jakson jälkeen**). Edistymisen tuloksista lasketaan keskiarvo. Vanhemmat tutustuvat kokeiden tuloksiin ja allekirjoituksellaan vahvistavat ne. Tietojen ja käytöksen arvostelusysteemi on kymmeneen asti:

- 4 - erittäin huono (**hylätty**)
- 5 – 6 - heikko (**heikko**)
- 7 - tyydyttävä (**tyydyttävä**)
- 8 - hyvä (**hyvä**)
- 9 – 10 - oikein hyvä, erinomainen (**kiitettävä**)

Jos oppilas haluaa parantaa arvosanaansa tai jos hän on ollut koulusta poissa hyväksyttävästä syystä ja siten on ollut poissa kokeista, niin hänelle annetaan mahdollisuus (**mahdollisuus**) suorittaa koe uudestaan hänen sovittuaan asiasta opettajan kanssa.

Opetusohjelma (**opetusohjelma**) annetaan kirjallisena kaikille vanhemmille tutustumista varten. He voivat ilmoittaa omat huomautuksensa ja toiveensa.

Ala-asteen kolmannelta luokalta alkaa vieraan kielen opiskelu. Yleensä se on englanti tai maan toinen virallinen kieli ruotsi. On mahdollista opiskella myös saksaa, ranskaa tai venäjää, jos ryhmään saadaan tarpeellinen määrä oppilaita.

Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla oppilas voi valita lisää oppiaineita, esimerkiksi vielä yhden vieraan kielen, puukäsityön, tekstiilikäsityön, kotitalouden, tietotekniikan, konekirjoituksen, musiikin tai kuvaamataidon. Valinta tehdään siten, että ei ylitettäisi normaaliksi määritettyä tuntimäärää.

Edistymistä ja käytöstä koskevista asioista voi puhua opettajan kanssa yksityisesti. Vanhempien koulu- ja luokkatapaamisissa tavallisesti keskustellaan yleisistä asioista (mm. opetusohjelmasta, koulun säännöistä, välituntien järjestämisestä), mutta koskaan ei julkisesti kritisoida ketään tiettyä ihmistä. Etikettisäännöt ovat sellaiset.

Kanssakäyminen oppilaan ja opettajan välillä tapahtuu sinutellen (**sinä**), opettajaa puhutellaan sanalla opettaja (**opettaja**). Tämä jonkin verran vähentää opettajan auktoriteettia, mutta toisaalta luo tuttavallisen kontaktin oppilaan ja opettajan välille.

Tämä ei tarkoita sitä, etteikö oppilaalta vaadita kohteliaisuutta.

Tavallisesti vanhemmat ovat koko ajan tietoisia lapsensa edistymisestä ja käytöksestä koulussa. Kaikki kokeet (**koe**) ja niiden arvosanat oppilas tuo kotiin allekirjoitettavaksi vanhemmilleen tai sille henkilölle, joka hänestä huolehtii (**huoltaja**). Kaikista tapahtumista koulussa (kurin rikkomisesta, kokouksista, mukavista tapahtumista jne.) vanhemmat saavat tietoa kirjallisesti. Kontakti koulun hallinnon tai opettajien kanssa voi olla myös henkilökohtaista, mutta siitä täytyy sopia etukäteen. Tässä yhteydessä on välttämätöntä muistuttaa, että opettajilla on olemassa normaalit työajat.

Kurin rikkomisesta oppilasta voidaan rangaista. Rangaistusmuotona käytetään nk. jälki-istuntoa (**jälki-istunto**) - varsinaisten tuntien jälkeen oppilas istuu luokassa 45 minuutin ajan (tai vähemmän) tekemättä mitään. Tänä aikana hänen pitää pohtia, miksi häntä on rangaistu, ja hänen pitää osoittaa kärsivällisyyttä. Jos rikkomus toistuu kovin usein, niin silloin voidaan alkaa keskustella koulusta erottamisesta.

Mikäli oppilas menestyy koulussa huonosti, hän jää toiseksi vuodeksi samalle luokalle (**jäädä luokalle**).

Tavallisesti oppituntien välissä olevat välitunnit oppilaat viettävät ulkona. Jokaisella koululla on määrätty alue, jonka ulkopuolelle oppilas ei saa mennä, ja lisäksi tietyt käyttäytymissäännöt. Oppituntien välissä olevilla tauoilla - 'välitunneilla' - ei saa esimerkiksi käydä lähellä olevassa kaupassa, heitellä lumipalloja eikä polttaa tupakkaa. Kaikki, mikä saattaa vaarantaa oppilaan terveyttä tai henkeä, on kielletty. Koulurakennuksessa ja koulun alueella opettaja vastaa oppilaiden turvallisuudesta. Oppilaiden henki- ja terveysvakuutukset opiskeluaikana maksaa kunta. Vamman sattuessa lääketieteellistä apua annetaan ilmaiseksi vakuutusyhtiön laskuun. Maahanmuuttajavanhempien pitää helppotajuisesti selittää lapselle koulun käyttäytymissäännöt.

Toisinaan kunta järjestää maahanmuuttajien lapsille valmentavia luokkia (jos heitä asuu tarpeeksi monta kunnan alueella). Näille luokille lapset valitaan iän mukaan. Opetusohjelmassa näillä luokilla päävoimavarat keskitetään suomen kielen opiskeluun ja tutustutaan koulun käyttäytymis- ja opiskelusääntöihin. Tavallisesti maahanmuuttajien lapset ovat tällaisella luokalla yhden vuoden, minkä jälkeen heidät ohjataan normaaliin kouluun.

Jos koulu on kaukana kodista (yli 5 kilometrin päässä), niin oppilaalle annetaan jatkuva matkalippu. On olemassa 'koulutaksi' (**koulukuljetus**), joka kuljettaa koululaiset kouluun ja takaisin kotiin. Yleensä tällainen taksi järjestetään vammaisille lapsille ja lapsille, jotka asuvat kaukana koulusta sellaisessa paikassa, missä ei ole yleistä reittiliikennettä. Tavallisesti lapset käyvät kodin lähellä olevaa koulua. Vanhemmat voivat valita koulun, jossa heidän lapsensa opiskelee, jopa silloin, kun koulu on kaukana kodista. Tällaisessa tapauksessa vanhemmat maksavat itse koulumatkat. Jokaisessa peruskoulussa ja lukiossa lapselle tarjotaan ilmainen ateria. Jos on jotain ongelmia, esimerkiksi allergioita tai erikoisruokavalio, niin niistä asioista vanhempien pitää etukäteen ilmoittaa koululle; tämän jälkeen lapselle järjestetään tavallista ruokaa ottaen huomioon edellä mainitut asiat. Koulussa tarkkaillaan myös lapsen terveyttä.

Päävaikeuksia maahanmuuttajien lapsille ovat kieliongelmat ja henkinen epämukavuus koulussa.

On hyvin tärkeää määritellä oikein se luokka, mihin lapsi laitetaan. Tämän ongelman ratkaisee koulun rehtori yhdessä vanhempien kanssa. Yleensä lapset pitäisi laittaa siihen luokkaan, mihin he iän perusteella kuuluvat. Käytännössä käy niin, että lapsi joutuu yhtä tai kahta luokkaa alemmalle luokalle kuin missä hän opiskeli omassa maassaan. Pääsyy on kielitaidon puute. Vanhempien pitää kuitenkin ottaa huomioon se seikka, että joskus opetusohjelmat esimerkiksi venäläisissä kouluissa eivät käy yksiin Suomen peruskouluissa

olevien opetusohjelmien kanssa. Toisaalta ikäero oppilaiden välillä voi vaikuttaa epäsuotuisasti lapsen henkiseen itsetuntoon erityisesti myöhemmässä vaiheessa, kun 14-16-vuotiaat ovat samassa luokassa 12-14-vuotiaiden kanssa. Silloin ikään liittyvät, ruumiilliset ja henkiset merkit ovat lapsilla erilaisia. Tämä aiheuttaa lisää kärsimyksiä lapsille ja johtaa jonkinlaisen infantilismin kehittymiseen tai opiskeluinnon laantumiseen.

On vielä yksi oikein tärkeä asia, johon täytyy kiinnittää huomiota: vanhemmat osittain ratkaisevat lastensa kohtalon tekemällä valtavasti suuria päätöksiä ajattelematta seurauksia. Kun on omia ongelmia, jotka liittyvät kielitaidon puutteeseen, työttömyyteen jne., niin omat lapset jätetään selviytymään itseksensä. Se on syvästi virheellinen, mutta hyvin tavallinen teko, koska tuona aikana lapsi tarvitsee kipeästi vanhempien huomiota ja apua. Lapsi löytää loppujen lopuksi oman sopeutumistiensä, sillä lapsen psyyke on joustava. Jatkossa lapsenne hyvinvointi on kuitenkin useasti riippuvainen hänen ensimmäisistä askelistaan uudessa yhteiskunnassa.

On tärkeää ymmärtää, että maahanmuuttajalasten on todella ongelmallista vastaanottaa uutta tietoa koulussa kielellä, joka ei ole heidän äidinkieltensä.

Ajatelkaa tilannetta, että ennen vieraskieliseen maahan saapumista lapsenne kehittyi normaalisti ja ajatteli sekä sai tietoa omalla äidinkielellään. Hän keräsi ja omaksui uutta informaatiota kivuttomasti. Mitä tapahtuu, kun lapsi heitetään hyvin erilaiseen, uuteen ympäristöön? Hänen täytyy kääntää kaikki ja omaksua aikaisempi informaatio ja terminologia toisella kielellä sekä alkaa ajatella uudella kielellä. Käytäntö osoittaa, että sellaiset oppiaineet kuin matematiikka ja fysiikka opitaan nopeammin uudella kielellä.

Kirjallisuus, maantieto ja biologia eli siis oppiaineet, joissa on paljon kuvailevia kohtia, opitaan paljon hitaammin johtuen nimenomaan riittämättömästä kielitaidosta.

Ajattelun kehittyminen omalla äidinkielellä hidastuu, ajattelu uudella kielellä ei saavuta tarvittavaa nopeutta. Tämä aika on lapselle hyvin vaikeaa. Mitä vähemmän lapsella on ikää, sitä nopeammin sujuu kotoutuminen. Tämä prosessi hidastuu jyrkästi 14-ikävuodesta eteenpäin.

Opetusohjelmaa kouluissa ei ole suunniteltu sellaiseksi, että luokassa on 1 – 4 ulkomaalaista oppilasta. Vaikka opettajat antavat asiaankuuluvaa huomiota uusille oppilaille, niin se tapahtuu kuitenkin varsinaisten oppilaiden kustannuksella. Jopa osattaessa riittävästi suomen kieltä syntyy tilanteita, jolloin ulkomaalaiset oppilaat tehdessään koetehtäviä (ajallisesti rajoitettuja) eivät ymmärrä heille annettujen kysymysten ajatusta. Tehtäviä arvioitaessa ei oteta huomioon tätä asiaa, joten maahanmuuttajaoppilaat ja suomalaiset oppilaat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa.

Kouluissa järjestetään tukea (**tukiopetus**) kielen tai opiskeltujen oppiaineiden oppimiseksi, mutta se on vähäistä.

***Neuvo:** Omille lapsilleen menestystä toivovia vanhempia neuvotaan käyttämään kaikkia mahdollisia keinoja tukeakseen lapsiaan: olisi hyvä antaa suomen kielen lisätunteja kotona ja yhdessä organisoida kotikursseja, joiden opettajina on maahanmuuttajien keskuudesta valittuja, asioihin perehtyneitä ihmisiä, jotka ovat tällaisesta kiinnostuneita. Näitä keinoja etsittäessä on välttämätöntä olla oma-aloitteinen.*

Vanhempien kasvatukselliset ponnistelut ja taloudelliset panostukset tuottavat nopeasti tulosta lasten kotoutumisessa. Mikäli tätä asiaa ei ymmärrä, voi se johtaa korvaamattomiin menetyksiin lapsen tiedoissa sekä hänen henkisessä terveydessä.

Lapsellanne on oikeus saada tukea oman kulttuurin ja oman äidinkielen opiskelussa. Jos koulussa on enemmän kuin 5 lasta, jotka haluavat opiskella omaa äidinkieltään, niin tätä tarkoitusta varten annetaan lisää tunteja äidinkielen opiskeluun. On mahdollista, että

halukkaita yhdistellään eri kouluista. Tästä ei koskaan kannata kieltäytyä. On toivottavaa, että oppilaan vanhemmat jättävät asiasta pyynnön kirjallisesti oppilaitoksen rehtorille. Tällä hetkellä Suomessa voimassa olevien lakien mukaan äidin kielen opiskeluun varattu tuntimäärä on 2 tuntia viikossa.

Tukekaa lapsenne pyrkimystä tietoon, auttakaa häntä, kehukaa häntä huolimatta teidän omista ongelmistanne. Oma aloitteellisuutenne ja yhteistyö koulun opettajien kanssa auttaa lastanne sopeutumaan onnistuneesti uuteen yhteiskuntaan.

Lisätietoa lasten sopeutumis- ja kasvatusongelmista voi saada tutustumalla Ulkomaalaisten kriisikeskuksen esitteisiin (katso lähdeluettelo).

Lukio ja ammattikoulu

Peruskoulun jälkeen voi opiskelua jatkaa lukiossa (**lukio**) tai ammattikoulussa (**ammattillinen oppilaitos, ammattilukio**).

Jos oppilas aikoo peruskoulussa saadun opetuksen jälkeen jatkaa opiskelua lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, täytyy tämä asia päättää peruskoulun viimeisellä (yhdeksännellä) luokalla. Jo tammi-helmikuussa on välttämätöntä jättää hakemus (**hakemus**) näihin oppilaitoksiin.

Yleensä yleissivistävässä peruskoulussa viimeisen luokan oppilaat saavat laajoja tietoja jatko-opiskelumahdollisuuksista. Järjestetään ekskursioita oppilaitoksiin, joissa he voivat jatkaa opintojaan, ja kerrotaan tarkasti opintosuunnista näissä oppilaitoksissa sekä lisäksi järjestetään tapaamisia lukion ja ammatillisten oppilaitosten opettajien kanssa. Lisäksi pidetään 'avoimien ovien päiviä', jolloin vanhemmat voivat yhdessä oppilaiden kanssa saada täsmällistä tietoa ja konsultaatiota.

Lukioon pääsyn perusteena on oppilaan hyvä menestys peruskoulussa.

Opiskeluohjelma lukioissa on laskettu kolmeksi vuodeksi. Koko opiskeluohjelman oppilas voi suorittaa myös neljässä vuodessa.

Lukiossa lisääntyvät yleissivistävien oppiaineiden teoreettiset tiedot. Riippuen lukion omasta opetussuunnasta (kielet, matematiikka, taiteet tai muu) lukiossa annetaan lisäksi lisämateriaalia ko. oppiaineessa. Oppilaat itse valitsevat kurssit eri oppiaineissa, esimerkiksi lyhyen tai pitkän kurssin matematiikassa tai fysiikassa, lisäkielikurssin opiskellakseen jotakin vierasta kieltä, psykologian, historian tai jonkun muun alan kurssin. Oppilaalle siis tarjotaan suuri valikoima erilaisia kursseja, joista hän voi valita kykyjään ja taipumuksiaan vastaavia aineita.

Opiskellakseen menestyksellisesti ja saadakseen päättötodistuksen (kypsyystodistuksen) oppilaalta vaaditaan itsenäisyyttä ja suurta, jo aikuismaista, vastuuta omista tekemisistään. Vaatimukset lukion oppilasta kohtaan ovat kovin korkeat sekä opetusohjelmassa että eri oppiaineissa. Opettajien ja hallinnon väliset yhteydet oppilaiden vanhempiin heikentyvät jossain määrin, koska huomioon otetaan oppilaan oma itsenäistyminen. Mutta opintojen seuraaminen vanhempien taholta jatkuu: vanhemmat tutustuvat oppilaan töiden arvosanoihin, mitkä he vahvistavat omalla allekirjoituksellaan.

Lukiossa oppilas hankkii oppimateriaalit ja opiskeluvälineet omaan laskuunsa. Jos oppilaitos on kaukana oppilaan kodista, niin matkat maksetaan perheen omista rahoista. Opetus, ruokailu ja oppilashuolto lukioissa on yleensä ilmaista.

Suoritettuaan täyden lukion oppimäärän oppilas osallistuu kypsyyskokeeseen, niin kutsuttuun 'opiskelijan kokeeseen',

(ylioppilaskirjoitus, ylioppilastutkinto). Pakollisia oppiaineita kokeessa on seuraavat: äidinkieli (**äidinkieli**), Suomen toinen kieli ja vieraskieli. Lisäksi on kokeet valinnaisista oppiaineista reaaliaineissa (**reaaliaineet**) - fysiikka, kemia, biologia, maantieto jne. sekä matematiikassa. Ylioppilaskokeessa suoritettavien oppiaineiden määrä on vähintään neljä, mutta voi olla enemmänkin riippuen oppilaan omasta halusta. Osa ylioppilaskirjoituksiin kuuluvista kokeista voidaan suorittaa keväällä ja osa syksyllä. Alhainen arvosana voidaan muuttaa suorittamalla koe uudestaan.

Oppilaan vanhemmat maksavat kokeet etukäteen. Suoritettuaan menestyksellisesti kokeet oppilas saa kypsyystodistuksen (**ylioppilastutkintotodistus**). Todistuksen arvosanat ovat latinaksi:

- LAUDATUR
(arvosana 7 asteikolla 1-7 / arvosana 10 asteikolla 1-10)
- EXIMIA CUM LAUDE APPROBATUR (6 / 9)
- MAGNA CUM LAUDE APPROBATUR (5 / 8)
- CUM LAUDE APPROBATUR (4 / 7)
- LUBENTER APPROBATUR (3 / 6)
- APPROBATUR (2 / 5)
- IMPROBATUR (0 / 4)

Vanhemmille tiedoksi: oppilasta ei päästetä ylioppilaskirjoituksiin, jos hän ei ole suorittanut lukion täyttä oppimäärää, mikä vahvistetaan kaikkien oppiainekurssien todistuksella (**lukion päättötodistus**).

Pyrittäessä korkeakouluihin on pääsykokeilla ja ylioppilastodistuksella (**ylioppilastutkintotodistus**) ratkaiseva merkitys. Mikäli pyrkijöiden sisäänpääsypisteet ovat samanlaiset, niin silloin otetaan huomioon myös lukion todistus (**lukion päättötodistus**).

Lukion menestyksellisen suorittamisen symbolina lukiolainen saa valkoisen lakin (**valkoinen lakki**) (valkolakki, suom. huom.). Lakkien ojentaminen tapahtuu juhlallisissa merkeissä koko hallinto- ja opetushenkilöstön sekä

oppilaiden vanhempien ja vieraiden läsnäollessa. Ylioppilaiden juhla - valkoisten lakkien juhla (**lakkiaiset**) - on iloinen tapahtuma kaikkialla Suomessa. Tämä traditio on peräisin Keski-Euroopasta 1800-luvulta. Silloin kuullaan Opiskelijoiden hymni (Gaudeamus igitur) - juhlallinen laulu, jota esitettiin jo 1200-luvulla Saksassa. Ylioppilaille annetaan lahjoja, rahasummia kirjekuorissa ja kukkia (tavallisesti ruusuja). Tämän juhlan valokuvia säilytetään perheissä koko elämän ajan, se on hyvin vanha traditio Suomessa. Säästettyään rahaa tai ansaittuaan rahat itse ylioppilaat antavat äideilleen 'kultaisen lyyran' (**kulta lyyra**) - lyyran muotoisen kultaisen merkin kiitollisuuden osoituksena.

Suomessa on laajat mahdollisuudet saada ammatillista koulutusta. Jos oppilas yhdeksänvuotisen peruskoulun jälkeen päättää opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa, niin koulutuksen jälkeen hänellä on koulutason ammatillinen tutkinto, joka on alhaisin kaikista ammatillisista tutkinnoista.

Opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa pohjautuu niihin tietoihin, jotka on saatu peruskoulussa. Siellä opiskellaan materiaalia, joka tähtää ammatin ja ammatillisten taitojen hankkimiseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen voi saada 2 –3 vuodessa. Koulutukseen kuuluu pakollisena osana harjoittelu työpaikoilla.

Oppilaiden huoltoon liittyvät asiat (ruokailu, terveydenhoito jne.) ovat käytännöllisesti katsoen samanlaisia kuin lukiossa. Koulun yhteydessä saattaa olla asuntola.

Ammatillista koulutusta voi täydentää. Ne, jotka ovat suorittaneet alemman, koulutason tutkinnon, voivat jatkaa opiskelua samaan ammattiin opistotasoisessa tai korkeamman asteen oppilaitoksessa tai jopa ammattikorkeakoulussa. Ne henkilöt, joilla on opistotasoinen tai

korkeamman asteen tutkinto, voivat päästä korkeakouluihin samoilla ehdoilla kuin ylioppilastutkinnon suorittaneet.

Yksityiskohtaista tietoa ammatillisesta koulutuksesta voi saada työvoimatoimistossa, joita on joka kunnassa.

Neuvo: vanhempien, jotka ovat muuttaneet Suomeen ja joilla on 15–17-vuotiaita lapsia, on välttämätöntä yhdessä lastensa kanssa tarkkaan harkita, missä heidän lapsensa tulevat opiskelemaan. Käytäntö osoittaa, että jos tämän ikäisillä nuorilla ei ole riittävä kielipohjaa, niin opiskelu lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa vaikeutuu. Jos kunnassa, missä oppilas asuu, järjestetään valmentavia luokkia, niin kannattaa harkita niissä opiskelua.

Vanhempien kannatta myös kiinnittää huomiota siihen, että murrosiässä kontaktien luominen samanikäisiin uudessa ryhmässä hankaloituu. Murrosikäisille kehitty tarpeettomuuskompleksi ja heillä ilmenee kyvyttömyyden tunnetta selviytyä opinto-ohjelmasta. Murrosikäisten sopeutumista vaikeuttaa myös perheen sopeutumisongelmat. Tässä iässä tapahtuu murrosikään liittyviä nopeita fyysisiä muutoksia ja paine hermojärjestelmää kohtaan kasvaa. Käytännössä eivät ole harvinaisia ne tapaukset, kun murrosikäiset eivät selviä eri tilanteista ilman vanhempien vastuullista huomiota. Heillä kärjistyy voimakkaasti negatiivinen suhtautuminen ympäristöön. Joskus he tekevät vanhemmista riippumatta itsenäisiä päätöksiä ja vaativat palaamista kotimaahan (käytännössä tällaisia tapauksia on hyvinkin usein). Toinen ulospääsy tilanteesta heille on sopimaton käyttäytyminen (aggressiivinen käytös lähimmäisiä kohtaan, tupakanpolttu, alkoholi ja huumeet). Vanhempien, jotka hoitavat omia ongelmiaan, täytyy antaa paljon huomiota omille lapsilleen kriittisessä iässä. Lasten auttamiseksi voi järjestää myös

rinnakkaista opetusta omalla äidinkielellä (tällaisia ovat esimerkiksi venäjän kielen kerhossa tai kulttuuritapahtumissa käyminen sekä äidinkielellä lukeminen). Se auttaa säilyttämään oman kulttuurin mentaliteetin, vahvistamaan omaa persoonaa ja lähtemään mukaan hyviä tuloksia tuovaan sopeutumisprosessiin. (Lisää materiaalia henkisestä sopeutumisesta on kirjan toisessa osassa)

Aikuisten koulutus

Suomi on erinomainen maa, jos suunnittelee koulutuksen hankkimista itselleen. Kuka tahansa aikuinen ikään katsomatta voi saada itselleen tietoja tai täydentää entisiä.

Aikuisikäinen maahanmuuttaja voi suorittaa peruskoulun, mikäli hänellä on tarpeeksi kielipohjaa. Sen voi tehdä aikuisille tarkoitetussa lukiossa (**aikuislukio**) tai kansanopistossa (**kansanopisto**) tai suorittaa opinnot lukiossa yksityisoppilaana. Opiskelu on tarkoitettu yli 18-vuotiaille. Ilmoittautuminen tapahtuu suoraan oppilaitokseen.

Tietoja peruskoulutuksensa tai ammatillisten opintojensa täydentämisestä maahanmuuttaja voi saada työvoimatoimistosta.

Lisätieto: mikäli työtön haluaa opiskella esimerkiksi kansanopistossa, missä opetus on maksullista, niin työvoimatoimisto voi antaa rahakuponkeja (**rahasetelit**) (opintosetelit, suom. huom.) 100 euron arvosta vuodessa. Näillä kupongeilla hän voi maksaa opintomaksuja. Kaikilla kunnilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta antaa apua työttömille.

Neuvo: *maahanmuuttajalta vaaditaan aloitteellisuutta ja omaa intoa sekä kekseliäisyyttä etsiessään työtä itselleen. Suomalainen opiskelusysteemi on rakennettu niin, että käytännössä opiskeluintoisilla ei ole edessään minkäänlaisia esteitä (ei edes aikuisilla).*